

مالکیت صنعتی در موافقت نامه تریپس و کنوانسیون پاریس

شیما پورمحمدی*

چکیده: مالکیت صنعتی، شاخه بسیار مهمی از حقوق مالکیت فکری است که بر خلاف مالکیت ادبی و هنری، خودبه خود و به دنبال پیدایش اثر به وجود نمی آید بلکه باید در پی طرح تقاضای ثبت صاحب اثر، مقامات عمومی آن را اعطا کنند.

مالکیت صنعتی مواردی همچون اختراعات، علائم تجاری، طرحهای صنعتی، اسرار ساخت، رقابت غیرمنصفانه و علائم مبدأ را در برمی گیرد. مهم ترین اسناد بین المللی در زمینه مالکیت صنعتی، کنوانسیون پاریس ۱۸۸۳ و موافقت نامه تریپس ۱۹۹۴ می باشند. مقایسه حقوق مالکیت صنعتی در این اسناد، به شناسایی بیشتر این حقوق کمک می کند.

واژگان کلیدی: موافقت نامه تریپس، کنوانسیون پاریس، مالکیت صنعتی، علائم تجاری، علائم جغرافیایی، طرح صنعتی، حق اختراع.

مقدمه

مالکیت صنعتی یکی از شاخه‌های حقوق مالکیت فکری است که در سطح ملی و توسط دولتها یا با واسطه سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای سازمان‌دهی می‌شود، چرا که این نوع مالکیت برخلاف مالکیت ادبی و هنری، با آفرینش اثر به وجود نمی‌آید و دریافت گواهی‌نامه ثبت است که حق مالکیت را برای آفریننده اثر به وجود می‌آورد. در واقع مالکیت صنعتی یک شکل از مالکیت سازمان‌دهی شده توسط قدرت عمومی است که مربوط به علائم متمایزکننده کالاها و خدمات و دانش و اطلاعات برای ساخت یک پدیده است.

در طول قرن نوزدهم، و پیش از وجود هرگونه کنوانسیون بین‌المللی در زمینه مالکیت صنعتی، کسب حمایت از مالکیت صنعتی در کشورهای مختلف، به دلیل متفاوت بودن قوانین کشورها، بسیار مشکل بود. در طول نیمه دوم قرن نوزدهم، میل شدیدی وجود داشت که همانند سایر رشته‌های حقوق، قوانین مربوط به مالکیت صنعتی به صورتی بین‌المللی و حتی جهانی، شکلی یکسان و هماهنگ به خود بگیرد چرا که افزایش تجارت جهانی هماهنگ‌سازی ثبت اختراعات و علائم تجاری را امری ناگزیر و ضروری می‌ساخت.

تلاش برای جهانی شدن مالکیت صنعتی، با کنوانسیون پاریس آغاز شد. این معاهده اولین و بزرگ‌ترین سند حقوقی بین‌المللی برای حمایت از علائم تجاری و آفرینشهای صنعتی متعلق به اتباع کشورهای عضو اتحادیه پاریس را فراهم کرد. موافقت‌نامه مذکور مربوط به دو شاخه اصلی مالکیت صنعتی یعنی حق اختراع و حق مالکیت بر علائم تجاری بوده و رعایت دو اصل مهم در آن بسیار مورد توجه قرار گرفته است: اصل رفتار ملی^(۱)، اصل

حق تقدم.

براساس اصل رفتار ملی، هر کشور عضو معاهده باید با اتباع سایر کشورهای عضو همچون اتباع خویش رفتار کند، یعنی اتباع هر کشور عضو در سایر کشورهای عضو از حقوق اعطا شده به اتباع آن کشور در زمینه مالکیت صنعتی برخوردار می‌شوند.

اصل حق تقدم، به اتباع یک کشور عضو این امکان را می‌دهد که متوالیاً حق مالکیت را در چندین کشور عضو به دست بیاورند بدون آنکه اولین تقاضای ثبت بر تقاضای ثبت بعدی، اثر گذاشته و مسئله تقدم مطرح شود. کنوانسیون پاریس پس از امضای آن در سال ۱۸۸۳ بارها مورد بازنگری قرار گرفته است. کنفرانسهای بازنگری به ترتیب در سال ۱۸۸۶ در رم، ۱۸۹۰ و ۱۸۹۱ در مادرید، ۱۸۹۷ و ۱۹۰۰ در بروکسل، ۱۹۱۱ در واشنگتن، ۱۹۲۵ در لاهه، ۱۹۳۴ در لندن، ۱۹۵۸ در لیسبون و ۱۹۶۷ در استکهلم برگزار شدند. هر یک از کنفرانسهای بازنگری از کنفرانس سال ۱۹۰۰ در بروکسل به بعد، منجر به صدور سند بازنگری‌ای برای کنوانسیون پاریس گردیده‌اند. به استثنای اسناد کنفرانسهای بازنگری بروکسل و واشنگتن که دیگر لازم‌الاجرا نیستند، تمام اسناد قبلی از اهمیت زیادی برخوردار هستند، گرچه اکثریت کشورهای عضو در حال حاضر، عضو آخرین سند، یعنی سند استکهلم هستند.

در آینده، تبعیت از تمام مواد کنوانسیون پاریس برای همه کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی الزامی خواهد بود حتی اگر به کنوانسیون پاریس نیوسته باشند.

کشور ایران پس از تصویب «قانون اجازه الحاق دولت ایران به اتحادیه عمومی بین‌المللی معروف به پاریس، در تاریخ ۱۳۳۷/۹/۲۴ به عضویت این موافقت‌نامه در آمد و یک سال بعد در تاریخ ۱۳۳۸/۹/۲۴، این عضویت قطعی شد.

دومین سند بین‌المللی که با کلیه شاخه‌های مالکیت صنعتی در ارتباط است معاهده‌ای است که در ۱۵ آوریل ۱۹۹۴ در مراکش به امضا رسید و موجب پیدایش «سازمان تجارت جهانی» گردید. ضمیمه این معاهده با نام «جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری» که به اختصار «تریپس» نامگذاری شده است، به مالکیت فکری اختصاص یافته است. در واقع این معاهده، نتیجه مذاکرات چندجانبه دور اروگوئه است که در چهارچوب موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) منعقد شده است. این معاهده اعضا را موظف می‌کند در صورت تمایل به استفاده از مزایای گمرکی پیش‌بینی شده در این معاهده، حمایت حداقل از حقوق مالکیت فکری را تضمین کنند. موافقت‌نامه تریپس بر مبنای اصول صدساله‌ای ساخته شده که در کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی و در کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری گنجانده شده‌اند. در واقع، تقریباً همه مقررات ماهوی این دو کنوانسیون به وسیله ارجاع مستقیم به آنها در موافقت‌نامه گنجانده شده‌اند.

موافقت‌نامه تریپس اعضا را ملزم می‌کند مواد یک تا دوازده و نوزده کنوانسیون پاریس را در ارتباط با بخشهای دوم، سوم و چهارم موافقت‌نامه رعایت کنند. مواد مذکور حاوی کلیه مقررات ماهوی کنوانسیون پاریس است. موافقت‌نامه مقرر می‌دارد که کشورها در اجرای این کنوانسیونها، می‌توانند حمایتی بالاتر از آنچه موافقت‌نامه ملزم نموده، برقرار نمایند، مشروط به آنکه با موافقت‌نامه در تعارض نباشد.

مقررات اصلی موافقت‌نامه تریپس را می‌توان به پنج گروه زیر تقسیم کرد:

۱. اصول اساسی و تعهدات کلی؛

۲. استانداردهای حداقل حمایت، از جمله: مدت حمایت و کنترل

رویه‌های ضد رقابتی در لیسانسهای قراردادی؛

۳. رویه‌های بازرگانی محدودکننده؛

۴. اجرای حقوق مالکیت فکری؛

۵. ترتیبات انتقالی برای اجرای مقررات در سطح مالی.

در این مقاله برآنیم به مقایسه اجمالی موافقت‌نامه تریپس با کنوانسیون پاریس در مورد حمایت از مالکیت صنعتی در زمینه علائم تجاری، علائم جغرافیایی، طرح صنعتی و حق اختراع، که مهم‌ترین انواع حقوق مالکیت صنعتی‌اند، بپردازیم.

۱. علائم تجاری

۱-۱. تعریف

علامت تجاری نشانه‌ای مشخص‌کننده است که با قرار گرفتن روی محصول یا همراه با ارائه خدمات یا بازاریابی محصول مطرح شده و باعث آگاه‌سازی مردم در رابطه با مبدأ صنعتی یا تجاری کالا یا خدمات می‌شود. (۱۴:۳۱) طبق ماده ۱۵ موافقت‌نامه تریپس هر علامتی که قابلیت متمایز ساختن کالاها یا خدمات یک شخص حقوقی از کالاها و خدمات شخص حقوقی دیگری را داشته باشد به عنوان یک علامت تجاری قابل انتخاب برای ثبت خواهد بود. به این ترتیب علائم خدماتی هم جزء علائم تجاری محسوب می‌شوند. کنوانسیون پاریس در مواد مربوط به علائم تجاری، فاقد تعریفی از علامت می‌باشد.

۱-۲. شرایط ثبت علائم تجاری

به طور کلی و بر مبنای اصول حقوقی، علائم تجاری باید از خصوصیات زیر برخوردار باشد:

۱. تازگی داشته و برای کالا یا خدماتی که از آن استفاده می‌شود، جدید باشد؛

۲. وجه تمایز داشته باشد و از اسامی عام نباشد؛

۳. گمراه‌کننده نبوده و مشتری را از لحاظ کیفیت و منشأ علامت به اشتباه

نیندازد. (۱۰۳-۱۰۱-۱۳)

براساس موافقت‌نامه تریس، علامتی قابل ثبت است که ذاتاً متمایزکننده و مشخص‌کننده باشد، در غیر این صورت می‌توان ثبت علامت را به تمایز ناشی از استعمال علامت مشروط کرد. (بند ۱ ماده ۱۵)

ماده ۶ مکرر کنوانسیون پاریس نیز مقرر می‌دارد علامتی که فاقد هر نوع مشخصه متمایزکننده باشد، ممکن است برای ثبت پذیرفته نشود، ولی باید همه شرایط محیطی در مشخص‌کننده بودن علامت مدنظر قرار گیرد از جمله طول مدتی که علامت استفاده شده است.

یکی از مشخصه‌های علائم تجاری، خاصیت بازار و تبلیغات است و به همین علت روزبه‌روز تنوع علائم تجاری افزوده می‌شود، علائم بویایی، نامرئی و شنیداری از جمله علائم نسبتاً جدید هستند، اما ثبت آنها کمی با مشکل روبه‌رو است لذا موافقت‌نامه تریس به اعضا اجازه می‌دهد که قابلیت ثبت علامت را منوط به بصری بودن علامت کنند.

کنوانسیون پاریس چنین شرطی را نه ممنوع کرده است و نه مجاز دانسته است و در واقع در این مورد ساکت است.

۱-۳. دلایل عدم ثبت علائم تجاری

کنوانسیون پاریس در ماده ۶ مکرر حاوی یک لیست کامل در مورد زمینه‌هایی است که حمایت از یک علامت ثبت شده در کشور مبدأ ممکن است در سایر کشورهای عضو کنوانسیون پاریس رد شود. موافقت‌نامه تریس ضمن تأیید این حق برای اعضا تأکید می‌کند: که بدیهی است بند ۱ مانع یک عضو از عدم ثبت یک علامت تجاری بنا به جهات دیگر نخواهد بود، مشروط بر اینکه این جهات به مقررات کنوانسیون پاریس (۱۹۶۷) خدش‌ای وارد نیاورد.

براساس ماده ۶ مکرر کنوانسیون پاریس:

«ممالک عضو اتحادیه تعهد می‌نمایند در صورتی که مقررات مملکت آنها اجازه دهد راساً و یا بر حسب تقاضای ذی‌نفع ثبت یک علامت کارخانه یا

تجارتی را رد یا باطل کنند در صورتی که نقل یا تقلید یا ترجمه‌ای باشد که باعث ایجاد اشتباه با علامت دیگری شود که از طرف مقامات صالح کشور ثبت به عنوان علامت شخصی که مجاز است از قرارداد حاضر استفاده نماید شناخته شده باشد و برای اشیا عین آن یا مشابه آن به کار برده می‌شود و در صورتی که قسمت اصلی علامت عین علامت مشهوری باشد و یا تقلیدی از آن باشد که باعث ایجاد اشتباه با آن گردد به همان ترتیب رفتار خواهد شد....».

۱-۴. شرط استفاده از علامت

موافقت‌نامه تریپس استفاده از علامت را شرط حمایت نمی‌داند ولی عدم استفاده از علامت پس از ثبت، با ضمانت اجرای ابطال ثبت روبه‌رو می‌شود. منظور از استفاده یا استعمال علامت تجاری، فروش یا پیشنهاد فروش کالاها یا ارائه خدماتی است که دارای علامت تجاری مورد نظر است. طبق ماده ۱۹ موافقت‌نامه اگر برای حفظ و ابقای ثبت علامت، نشان دادن ثبت استعمال علامت ضروری باشد پس از اثبات وجود یک دوره غیر منقطع حداقل سه ساله عدم استعمال، می‌توان ثبت را ابطال کرد مگر اینکه با دلائل معتبری عدم استفاده توجیه شود.

کنوانسیون پاریس نیز در ماده ۵ ج به این موضوع پرداخته و رویه آن با موافقت‌نامه تقریباً یکسان و مشابه است. بیشتر کشورها هنگام ثبت علائم تجاری مالک علامت را ملزم می‌کنند پس از ثبت علامت، در طی دوره معینی آن را استعمال کند. ماده مذکور بیان می‌دارد هنگامی که استعمال اجباری لازم است، کوتاهی در استعمال علامت فقط پس از انقضای یک دوره معقول و متعارف، منجر به ابطال ثبت علامت تجاری می‌شود آن هم پس از اینکه مالک علامت تجاری نتواند کوتاهی در استعمال علامت را توجیه کند.

تفسیر اصطلاح «دوره معقول و متعارف» به قوانین ملی کشورهای ذی نفع یا سایر مراجع صالح برای اتخاذ تصمیم نسبت به چنان موردی واگذار شده

است. این دوره بدین منظور در نظر گرفته شده است که مالک علامت، زمان و فرصت کافی داشته باشد تا ترتیبی برای استعمال مناسب علامت فراهم آورد، آن هم با در نظر گرفتن اینکه در بسیاری از موارد، مالک ناچار است علامت خود را در کشورهای متعددی استعمال کند. [۹۵-۹۴:۱۱]

طبق موافقت‌نامهٔ تریپس ماهیت کالاها یا خدماتی که علامت تجاری نسبت به آنها اعمال می‌شود نمی‌تواند مانعی برای ثبت علامت باشد. ماده ۷ کنوانسیون پاریس نیز مقرر می‌دارد ماهیت کالاهایی که نسبت به آنها علامت تجاری باید اعمال شود نباید به هیچ عنوان مانعی برای ثبت علامت باشد. مقصود از این قاعده مستقل کردن حمایت از مالکیت صنعتی از این مسئله است که آیا کالاهایی که در ارتباط با آنها، چنان حمایتی اعمال خواهد شد می‌توانند در کشور مورد نظر به فروش بروند یا نه؟ گاهی علامت تجاری مربوط به کالاهایی است که برای مثال منطبق با قوانین حفظ امنیت عمومی کشوری خاص نیستند. برای نمونه، قوانین مواد غذایی و دارویی یک کشور ممکن است تکالیفی درباره محتویات یک محصول غذایی با آزمایشهای کلینیکی، مقرر کند و فروش آن فقط پس از تأیید مراجع بر مبنای این بررسیها اجازه داده شود. در این موارد خودداری از ثبت علامت راجع به کالای مورد نظر غیر عادلانه خواهد بود. البته مقررات مربوط به بی‌خطر بودن یا کیفیت کالاها ممکن است تغییر کند و متعاقباً محصول مزبور اجازه فروش بیابد. در مواردی که تغییری پیش‌بینی نمی‌شود ولی تأیید مراجع صالح کشور مورد نظر هنوز معلق به شرط مذکور است، تأیید مورد نظر، اگر به عنوان شرطی برای ثبت اظهارنامه یا ثبت علامت تلقی شود، می‌تواند به منافع درخواست‌کننده‌ای که خواهان یک ثبت به موقع اظهارنامه برای حمایت در کشور عضو دیگری است ضرر برساند.

موافقت‌نامه مقرر می‌دارد که اعضا باید علامت را یا قبل از ثبت یا بلافاصله پس از ثبت چاپ و منتشر کنند. کنوانسیون پاریس نیز در ماده (۲)

۱۲ انتشار و چاپ علامت ثبت شده را لازم و ضروری می‌دانند. به هر حال به نظر می‌رسد انتشار قبل از ثبت علامت، در مورد اعضای WTO که عضو کنوانسیون پاریس هم باشند، کافی نباشد. [۱۶:۳۴]

۵-۱. لغو علامت - اعتراض به علامت

طبق موافقت‌نامه اعضا باید مهلت معقولی را برای دادخواست لغو علامت قرار دهند (فسخ ثبت علامت). علاوه بر این، اعضا باید ضمن پذیرش دادخواست لغو علامت، مهلت معقولی را برای پذیرش اعتراض به ثبت علامت قرار دهند.

کنوانسیون پاریس در این دو زمینه ساکت است اما بسیاری از کشورهای عضو، این موارد را پیش‌بینی کرده‌اند.

۶-۱. حقوق اعطایی

طبق موافقت‌نامه تریپس به مالک علامت تجاری ثبت شده یک سری حقوق اعطا می‌شود که شامل حق انحصاری مالک علامت ثبت شده برای استفاده از آن، و بازداشتن طرفهای ثالث از تجاوز به این علامت از طریق استفاده از علامت یکسان یا مشابه می‌باشد. علاوه بر این، موافقت‌نامه به اعضا اجازه می‌دهد حقوق دیگری نیز بر مبنای استفاده قائل شوند. (بند ۱ ماده ۱۶) کنوانسیون پاریس در این مورد نیز ساکت است.

علاوه بر حقوق انحصاری موافقت‌نامه تریپس حقوق معینی را برای مالکین علائم تجاری و خدماتی مشهور در نظر گرفته است. کنوانسیون پاریس در ماده ۶ مکرر خود مقررات مفصلی در این زمینه دارد. این ماده کشورهای عضو را متعهد می‌کند که از ثبت یک علامت تجاری اگر با علامت تجاری دیگری که قبلاً در آن کشور عضو برای کالاهای یکسان و مشابه مشهور شده است اشتباه گرفته شود خودداری کند یا ثبت آن را ابطال یا استفاده از آن را ممنوع سازد. اثر این ماده آن است که حمایت را به علائم تجاری‌ای که در یک کشور عضو مشهور شده - حتی اگر در آن کشور به ثبت

نرسیده یا استعمال نشده باشند - گسترش و تعمیم می‌دهد چرا که حمایت از علامت مشهور از این واقعیت صرف که آن علامت مشهور است ناشی می‌شود نه از ثبت آن. حمایت از علامت تجاری یا خدماتی مشهور بر این مبنا موجه تلقی می‌شود که یک علامت که اعتبار و شهرتی نزد مردم یافته است باید حقی را برای مالکش ایجاد کند و دیگر اینکه در اکثر موارد منجر به یک رقابت مکارانه می‌شود و مضر به منافع عمومی خواهد بود. چون استفاده از یک علامت تجاری متعارض برای همان کالاها یا کالاهای یکسان (و یا طبق موافقت‌نامه تریپس، خدمات یکسان) موجب گمراهی عموم خواهد شد.

براساس کنوانسیون پاریس، تشخیص مشهور بودن یک علامت بر عهده مرجع صلاحیت‌دار کشور محل ثبت یا استفاده از آن علامت است. (بند ۱ ماده ۶ مکرر) موافقت‌نامه تریپس علاوه بر این از اعضا می‌خواهد به آگاهی جامعه از یک علامت تجاری از جمله آگاهی در اثر تبلیغ یک علامت تجاری هم توجه کنند. (بند ۲ ماده ۱۶) ممکن است یک علامت تجاری در یک کشور استعمال نشده باشد یعنی کالاهای واجد آن علامت در آنجا فروخته نشده باشند؛ با وجود این، به دلیل تبلیغ آثار ناشی از تبلیغ در کشورهای دیگر که آثار آن بعداً به کشور مورد نظر انتقال یافته است علامت مزبور مشهور شده باشد. [۱:۹۷]

طبق کنوانسیون پاریس حمایت از علائم مشهور کالاها مدنظر بوده است که در موافقت‌نامه تریپس هم از علائم مشهور کالاها و هم خدمات حمایت می‌شود. نکته دیگر اینکه براساس کنوانسیون پاریس علائم مشهور از جهت ثبت اظهارنامه، ثبت علامت یا استعمال آن برای کالاهای یکسان یا مشابهی مورد حمایت قرار می‌گیرند و تشخیص آن به عهده مقامات اداری یا قضائی کشوری که در آن حمایت درخواست شده، می‌باشد. ولی طبق موافقت‌نامه تریپس اگر علامت مشهور برای کالاها یا خدمات غیرمشابه استفاده شده باشد باز هم مورد حمایت قرار می‌گیرد. بند سه ماده ۱۶ مقرر کرده است:

ماده ۶ مکرر کنوانسیون پاریس (ماده ۶ مکرر پاریس حمایت از علامت در صورتی موجود است که آن) با تغییرات لازم در مورد کالاها یا خدماتی که مشابه کالاها یا خدماتی نیستند که علامت تجاری در خصوص آنها به ثبت رسیده است قابل اعمال خواهد بود، مشروط به اینکه استفاده از این علامت تجاری در رابطه با آن کالاها یا خدمات نشان‌دهنده پیوندی میان کالاها و خدمات مزبور و مالکیت علامت تجاری ثبت شده باشد و منافع مالک علامت تجاری ثبت شده احتمالاً بر اثر چنین استفاده‌ای زیان ببینند.

۷-۱. استثنائات

با وجود اینکه موافقت‌نامه تریپس به مالک علامت ثبت شده یک سری حقوق انحصاری اعطا می‌کند، به اعضا اجازه می‌دهد برای حقوق به وجود آمده از علامت تجاری استثنائات محدودی مانند استفاده منصفانه از عبارات توصیفی قائل شوند به شرط آنکه چنین استثنائاتی منافع مشروع مالک علامت و شخص ثالث به شمار آید.

همان‌طور که قبلاً هم اشاره شد کنوانسیون پاریس در مورد حقوق مالک علامت مقرراتی ندارد لذا طبعاً در مورد استثنائات آن هم مقرراتی وضع نکرده است.

۸-۱. مدت حمایت

طبق موافقت‌نامه تریپس مدت ثبت اولیه و تجدید ثبتهای علامت تجاری نباید کمتر از هفت سال باشد و باید به طور نامحدود قابل تجدید باشد. (ماده ۱۸) کنوانسیون پاریس در این زمینه چیزی بیان نکرده است اما همه کشورهای عضو تجدید علامت را به طور نامحدود اجازه می‌دهند.

۹-۱. اعطای مجوز و واگذاری علامت

ماده ۲۰ موافقت‌نامه از کشورها می‌خواهد رویه اجازه استفاده از علائم تجاری خارجی را، آن هم در صورتی که این علامتها با علامت تجاری دیگری نظیر یکی از علامتهای با مبدأ ملی ترکیب شوند، متوقف سازند.

علاوه بر این هر نوع محدودیت غیر قابل توجیهی را نسبت به استعمال علامت ممنوع می‌کند و کشورها را ترغیب می‌کند الزامات ویژه‌ای برای استفاده از علامتهای تجاری که برای مثال، به توانائی این علائم در متمایز کردن کالاها یا خدمات یک فعالیت از کالاها یا خدمات سایر فعالیتها لطمه وارد می‌سازد، وضع نکنند. کنوانسیون پاریس مقرره‌ای در این زمینه ندارد. موافقت‌نامه کشورهای عضو را در تعیین شرایط اعطای پروانه امتیاز و واگذاری علامتهای تجاری آزاد می‌گذارد و اعلام می‌کند که نباید مالکان را مجبور کرد برای استفاده از علائم تجاری پروانه امتیاز اعطا کنند (لیسانس اجباری). علاوه بر این مقرر می‌دارد علائم تجاری را می‌توان همراه با انتقال مؤسسه‌ای که علامت به آن تعلق دارد یا بدون انتقال مؤسسه مزبور و اگذار کرد. یعنی طبق موافقت‌نامه تریس، انتقال همزمان کسب و کار مرتبط با علامت تجاری، لازم نیست. (ماده ۲۱)

کنوانسیون پاریس راجع به لیسانسهای اجباری ساکت است اما قابل تصدیق است که هیچ‌کدام از اعضا چنین اجازه‌ای نداده‌اند. ماده ۶ راجع کنوانسیون راجع به واگذاری علائم تجاری است. قاعده ماده مزبور در وضعیتی مطرح می‌شود که یک علامت تجاری، توسط یک واحد تجاری در کشورهای گوناگون مورد استفاده قرار گرفته و مطلوب است که نوعی واگذاری حق نسبت به علامت تجاری، در یک یا چند کشور از کشورهای مزبور انجام شود.

برخی از قوانین ملی، واگذاری علامت را بدون انتقال همزمان یا مرتبط واحدی تجاری که مالک علامت است مجاز می‌دانند. برخی دیگر اعتبار واگذاری را وابسته به انتقال همزمان یا مرتبط واحد تجاری می‌کنند. طبق ماده ۶ مکرر، برای تأیید اعتبار واگذاری یک علامت تجاری در یک کشور عضو- که انتقال واحد مؤسسه تجاری یا حق کسب و پیشه‌ای را که علامت متعلق به آن است همزمان با انتقال علامت الزامی می‌کند - کافی است که آن بخش از

تجارت یا حق کسب و پیشه واقع در آن واگذار شود و این واگذاری همراه با حق انحصاری ساخت یا فروش کالاهای دارای علامت تجاری در آن کشور انجام شده باشد. به این ترتیب یک کشور عضو از این آزادی برخوردار خواهد بود که برای اعتبار واگذاری علامت تجاری، انتقال همزمان واحدی تجاری را که علامت تجاری به آن تعلق دارد الزامی کند اما چنان الزامی نباید به بخشهایی از واحد تجاری تعمیم یابد که در سایر کشورها واقع اند.

این ماده به یک کشور عضو اجازه می دهد واگذاری علامت همراه با واگذاری بخش مرتبط واحد تجاری را در صورتی که استفاده از آن علامت منجر به گمراه کردن عموم مردم، به ویژه از نظر وجوه و ابعاد مهم کالاهایی شود که علامت نسبت به آنها کاربرد می یابد غیر معتبر تلقی کند این آزادی را برای مثال در موردی می توان اعمال کرد که علامتی تجاری فقط برای بخشی از کالاهایی که نسبت به آنها کاربرد می یابد واگذار شود و کالاهای مشابه با کالاهای دیگری باشند که برای آنها علامت تجاری واگذار نشده است. در چنین مواردی ممکن است عموم مردم نسبت به منشأ و مبدأ یا مشخصات و کیفیات اساسی کالاهای مشابهی که برای آنها واگذارکننده یا طرف واگذاری علامت مشابهی را به صورت مستقل استعمال می کند، گمراه شوند.

۲. علائم جغرافیایی

۲-۱. تعریف

علائم یا مشخصات جغرافیایی^(۱)، برای محصولاتی استفاده می شود که ریشه جغرافیایی مشخص و کیفیت و شهرتی دارند که وابسته به آن محل است. نشانه جغرافیایی معمولاً برای محصولات کشاورزی به کار می رود اما ممکن است برای نشان دادن کیفیت یک محصول ساخته شده توسط عوامل

انسانی مقیم محل ساخت کالا هم باشد.

نام مبدأ، یکی از اشکال نشانه‌های جغرافیایی برای محصولات است که کیفیت ویژه‌ای دارند و این کیفیت انحصاراً به فضای جغرافیایی که در آن به دست آمده، پیوند خورده است. بنابراین مفهوم نشانه جغرافیایی، دربرگیرنده نام مبدأ است. (۱۴:۶۰-۶۱)

طبق موافقت‌نامه تریپس علائم جغرافیایی به عنوان مشخصاتی تعریف می‌شوند که کالاهای موردنظر را به عنوان کالاهایی معرفی می‌کنند که منشأ آنها قلمرو یک کشور عضو یا یک منطقه یا ناحیه‌ای از آن کشور است و کیفیت، شهرت یا مشخصه‌های دیگر کالا اساساً قابل انتساب به آن منشأ جغرافیایی است.

کنوانسیون پاریس در این مورد تعریفی ارائه نکرده است و در واقع در بند ۲ ماده ۱ عبارات مختلفی در این زمینه به کار برده، «مشخصات منشأ کالا» و یا «علائم مبدأ»^(۱) و «اسم مکان تهیه و تولید یا علائم منبع»^(۲) که تعریف هم نشده است.

علائم مبدأ کالا می‌تواند شامل هر اسم، عامل تعیین‌کننده، علامت یا مشخصه‌ای باشد که به یک کشور مشخص یا مکانی خاص اشاره می‌کند و اثر آن، انتقال این مفهوم است که کالاهای دارای آن علامت یا نام، دارای منشأیی در آن کشور یا محل هستند. مثالهای علائم مبدأ کالا عبارت‌اند از: نامهای کشورها یا شهرها هنگامی که از مشخصات و نامهای مزبور بر روی کالاها یا در ارتباط با آنها استفاده می‌شود تا بیانگر محل ساخت یا محل تهیه آنها باشد. نام‌گذاری کالا با اسم مکان تهیه و تولید یا علائم منبع معمولاً دارای معنای محدودتری است و می‌توان آن را نوع خاصی از علائم مبدأ کالا تلقی

1. Indication of source

2. appellations of origin

کرد. نام‌گذاری کالا با اسم مکان تهیه و تولید، اسم جغرافیایی یک کشور، منطقه یا ناحیه‌ای است که برای تعیین محصولی که از آن کشور، منطقه یا ناحیه نشئت می‌گیرد به کار برده می‌شود و کیفیت و مشخصات کالا، منحصرأ یا اساساً ناشی از محیط جغرافیایی، شامل عوامل طبیعی و انسانی است. (۱:۱۰۵)

۲-۲. اقدامات همراه‌کننده

براساس ماده ۲۲، موافقت‌نامه تریس برای حمایت از علائم و مشخصات جغرافیایی ضمن ممنوع کردن اعمال همراه‌کننده، اعضا را ملزم می‌کند از ثبت علائم همراه‌کننده و علائم به ظاهر صحیح خودداری کنند. براین اساس اعضا باید امکان حقوقی مناسب جهت منع استفاده از مشخصاتی را که به طور همراه‌کننده‌ای نشان‌دهنده این مطلب باشند که منشأ یک کالا، منطقه جغرافیایی ای غیر از منشأ واقعی آن است فراهم کنند.

کنوانسیون پاریس کشورها را مکلف می‌کند در مورد هرگونه استفاده مستقیم از مشخصات مبدأ کالا یا استفاده غیرمستقیم، که منطبق با واقع نباشد این کالاها را ضبط کنند یا واردات آنها را ممنوع کنند یا هر اقدام و تدبیر دیگری را عملی سازند. با وجود این، تعهد به «ضبط کالاها»، در مورد وارد کردن آنها، فقط به میزانی اعمال می‌شود که در قانون ملی مقرر باشد. (ماده ۱۰)

۲-۳. رقابت غیرمنصفانه

طبق موافقت‌نامه اعضا باید طرق و وسایلی را برای جلوگیری از هر نوع استفاده از مشخصات جغرافیایی که موجب رقابت غیرمنصفانه، به مفهوم ماده ۱۰ مکرر کنوانسیون پاریس باشد، فراهم کنند.

این ماده مقرر می‌کند کشورهای اتحادیه ملزم هستند که برای اشخاصی که حق بهره‌مندی و منتفع شدن از مقررات کنوانسیون را دارند، حمایت در مقابل رقابت غیرمنصفانه را تضمین کنند. کنوانسیون طریق اعطای حمایت را

مشخص نمی‌کند و این امر را به قوانین موجود در هر یک از کشورهای عضو واگذار می‌کند.

ماده ۱۰ مکرر اقدامات رقابت غیرمنصفانه را به عنوان اعمالی تعریف می‌کند که مخالف رویه‌های شرافتمندانه و صادفانه در موضوعات صنعتی یا تجاری است. ماده مذکور به برخی مصادیق رقابت غیرمنصفانه اشاره می‌کند که باید به طور خاص ممنوع شوند و بعضی از آنها مربوط به علائم جغرافیایی می‌شود:

۱. کلیه اقداماتی که به هر وسیله ممکن در مؤسسه، کالاها یا فعالیتهای صنعتی یا تجاری یک رقیب ایجاد اشتباه کند. این اقدامات علاوه بر علائم یا اسامی یکسان یا مشابه که به عنوان نقض حقوق مالکیت قابل ایراد هستند، شامل استفاده بردن از سایر طرّقی می‌شود که می‌توانند اشتباه‌برانگیز باشند. این اقدامات می‌توانند شکل بسته‌بندی، پوشش یا روش به کار برده شده در محصولات یا در محل‌های فروش یا نقاط توزیع مرتبط با آنها، عناوین تبلیغاتی و غیره را شامل شوند.

۲. ادعاهای غیر واقعی در جریان تجارت به گونه‌ای که اعتبار کالاهای یک رقیب را از بین ببرد.

۳. مشخصات و ادعاهایی که امکان دارد عموم مردم را نسبت به ماهیت، طریقه ساخت، مشخصات، مناسب بودن برای مقصودشان یا کیفیت کالایشان گمراه کنند.

۲-۴. علائم گمراه کننده

بر اساس موافقت‌نامه تریپس اعضا باید از ثبت علامتی که شامل مشخصات گمراه کننده است (از لحاظ مشخصات جغرافیایی) خودداری کرده یا آن را رد و ابطال کنند. طبق ماده ۲۲، علامت حاوی یا شامل یک علامت جغرافیایی در رابطه با کالاهایی با مبدأ غیر از قلمرو ذکر شده را می‌توان ثبت نکرد یا ثبت آن را لغو کرد به شرط آنکه استفاده از علامت جغرافیایی در علامت

تجاری مربوط به کالاهای مذکور در عضو مربوط به گونه‌ای باشد که باعث گمراهی عموم درباره مبدأ واقعی کالاهای مذکور گردد.

در قسمت «ب» ماده ۶ خامس کنوانسیون پاریس که حاوی استثنائات معینی بر تعهد قبول یک علامت تجاری ثبت شده، برای ثبت در سایر کشورهای اتحادیه است در این مورد آمده است: سومین دلیل مجاز برای خودداری از ثبت یک علامت تجاری یا بی اعتبار گردانیدن ثبت، هنگامی موجود است که علامت تجاری مخالف با اخلاق یا نظم عمومی، به نحو تلقی شده در کشور می باشد که در آن حمایت شده است. این دلیل به عنوان مقوله‌ای خاص، علائمی تجاری را شامل می شود که از چنان ماهیتی برخوردارند که باعث فریب خوردن مردم می شوند.

طبق موافقت‌نامه تریپس ضمانت اجراها باید علیه مشخصه جغرافیایی قابل اعمال باشد که از لحاظ تحت اللفظی و به ظاهر برای آن منطقه و مبدأ کالا صحیح است اما به طور گمراه کننده و غلطی به عموم اظهار کند که کالا از یک منطقه دیگر آمده است. این علائم را «علائم به ظاهر حقیقی ولی گمراه کننده» نامیده اند.

کنوانسیون پاریس در این مورد عبارت صریحی ندارد گرچه به طور کلی از مشخصه‌های جغرافیایی حمایت کرده است.

۲-۵. استثنائات

ماده ۲۴ موافقت‌نامه تریپس به مذاکرات بین‌المللی در زمینه استثنائات حمایت از علائم و مشخصات جغرافیایی می پردازد ولی کنوانسیون پاریس هیچ مقرره‌ای در این زمینه ندارد لذا این ماده حاوی موضوعات مناسبی برای سازمان تجارت جهانی است.

به طور کلی این ماده مقرر می دارد:

۱. تعهدی برای حمایت از مشخصات جغرافیایی که در کشور منشأ و مبدأ از آنها حمایت نمی شود یا حمایت از آنها خاتمه یافته است و یا در آن کشور

دیگر مورد استفاده قرار نمی‌گیرند وجود ندارد. (بند ۹)

۲. استثنائات معینی برای حقوق ماهوی مانند حقوق مقدم (بند ۴)، حق استفاده از اسامی مشخص (بند ۸) و محدوده‌های زمانی و ضرب‌الاجلهایی برای ثبت در موارد معین (بند ۷) را شامل می‌شود.

۳. طرحهای صنعتی

طرح صنعتی عبارت از جنبه تزئینی یا زیبایی شناختی یک کالا یا شیء است که ممکن است دارای ویژگیهای سه بعدی از قبیل قالب یا ظاهر یک کالا باشد یا دارای خصوصیت دو بعدی از قبیل الگو، خطو یا رنگ باشد. از آنجا که طرح صنعتی در اثر ابتکار طراح به عمل می‌آید اگر حمایت نشود، رقابت غیرمنصفانه، روح ابتکار را از بین می‌برد. ۱۱۰۱

۳-۱. تعهد حمایت

کنوانسیون پاریس در ماده ۵ خامس به موضوع طرحهای صنعتی می‌پردازد. این ماده صرفاً بیانگر تعهدات کلیه کشورهای عضو برای حمایت از طرحهای صنعتی است. هیچ مطلبی راجع به طریقی که حمایت باید فراهم آورده شود، بیان نشده است. از این رو کشورهای عضو می‌توانند از طریق تصویب قوانین خاص برای حمایت از طرحهای صنعتی، تعهد فوق را رعایت کنند. همچنین می‌توانند برطبق قانون حق تکثیر یا قانونی علیه رقابت مکارانه، تعهد مورد نظر را عملی سازند.

راه حل عادی و متعارفی که توسط تعداد زیادی از کشورها برای رعایت تعهدات مندرج در ماده ۵ خامس انتخاب شده این است که یک نظام خاص حمایت برای طرحهای صنعتی، از طریق ثبت یا اعطای گواهی اختراع مقرر شود. (۱۱:۱۰۳)

مقررہ خاصی نیز راجع به سلب حق در مورد طرحهای صنعتی وجود دارد. این مقررہ در ماده ۵ ب گنجانده شده است و بیان می‌کند که حمایت از

طرح‌های صنعتی را نمی‌توان تحت هیچ شرایطی، مشروط به یک اقدام سلب حق به عنوان ضمانت اجرا در موارد کوتاهی در استعمال طرح صنعتی یا موردی نمود که اشیایی منطبق با موارد حمایت به کشور وارد شده باشند. «سلب حق» در این مقرر شامل اقداماتی مانند ابطال، بی اعتبار کردن یا فسخ اثر نسبت به ثبت طرح می‌شود».

براساس ماده ۲۵ موافقت‌نامه ترپس نیز، اعضا ملزم به حمایت از طرح‌های صنعتی شده‌اند و به طور کلی براساس ماده ۲ موافقت‌نامه ترپس در مورد طرح‌های صنعتی هم باید مقررات کنوانسیون پاریس رعایت شود.

۳-۲. شرایط حمایت از طرح‌های صنعتی

ترپس مقرر می‌دارد که یک طرح صنعتی در صورتی مورد حمایت قرار می‌گیرد که واجد یک سری شرایط باشد: اولاً مستقل ایجاد شده باشد و ثانیاً دارای اصالت و تازگی باشد، لذا اگر طرحی «به طور مشخص متفاوت از طرح‌های شناخته شده یا ترکیب مشخصه‌های طرح‌های شناخته شده» نباشد جدید و اصیل شناخته نمی‌شود. علاوه بر این مقرر می‌دارد که از طرح‌هایی که «اساساً معلول ملاحظات فنی یا کاربردی هستند» حمایت نمی‌شود. کنوانسیون پاریس مقرره‌ای با این ویژگی‌ها در مورد طرح صنعتی ندارد، البته در بند ۲ ماده ۱ به حمایت از طرح‌ها یا مدل‌های کاربردی اشاره شده است.

۳-۳. طرح‌های منسوجات

ترپس مقررات خاصی در زمینه حمایت از طرح منسوجات دارد. اعضا ملزم هستند شرایط تأمین حمایت از طرح منسوجات را تضمین کنند. تکالیف و مقتضیات مربوط به حمایت از طرح منسوجات نباید به طور غیرمتعارف به فرصت تحصیل حمایت - به ویژه از نظر هزینه، بررسی یا انتشار - صدمه بزند. علاوه بر این مقرر می‌دارد تعهد مربوط به حمایت از طرح‌های منسوجات می‌تواند تحت قانون طرح صنعتی یا قانون حق تکثیر (کپی‌رایت) صورت بگیرد.

به نظر می‌رسد که اگر اعضا حمایت را تحت قانون حق تکثیر فراهم کنند شرایط مربوط به قیمت و هزینه، بررسی یا انتشار به کلی منتفی می‌شود چرا که کنوانسیون برن هر نوع تشریفات و قیمت‌های ناشی از تشریفات را رد می‌کند. از طرف دیگر، سایر مقررات تریپس از جمله مواد اشاره‌کننده به مقررات کنوانسیون پاریس در مورد طرح‌های صنعتی بی‌اثر می‌شوند و با آنچه تریپس به مقررات اساسی کنوانسیون برن ارجاع داده است، جایگزین می‌شوند. [۱۶:۴۴]

۴-۳. حقوق اعطائی

ماده ۲۶ تریپس در زمینه حمایت از طرح‌های صنعتی، حقوق یک طرح صنعتی و استثنائات ممکن برای آن را مشخص می‌کند. حقوق انحصاری، شامل حق بازداشتن طرف‌های ثالث از ساخت، فروش یا وارد کردن اشیای دارای یک طرح صنعتی حمایت شده یا حاوی آن برای مقاصد تجاری است که مشروط به استثنائات مجاز در این زمینه خواهد بود.

کنوانسیون پاریس مقررات قابل مقایسه با این مورد ندارد اما مقرر می‌دارد که حمایت از طرح‌های صنعتی نمی‌تواند به دلیل کوتاهی در استعمال طرح صنعتی یا واردات اشیای منطبق با آن طرح به داخل کشور لغو شده و مشروط به سلب حق به عنوان ضمانت اجرا شود. (ماده ۵)

۵-۳. مدت حمایت

طبق موافقت‌نامه تریپس مدت حمایت موجود برای یک طرح صنعتی حداقل ده سال خواهد بود. کنوانسیون پاریس مقرره‌ای در مورد مدت حمایت ندارد اما کشورهای عضو پاریس که عضو قانون ۱۹۶۰ موافقت‌نامه لاهه مربوط به سپرده‌گذاری بین‌المللی طرح‌های صنعتی نیز هستند حداقل ده سال باید از طرح‌های صنعتی که به طور بین‌المللی سپرده‌گذاری و تمدید شده‌اند، حمایت کنند. (بند ۱ ماده ۱۱ نسخه ۱۹۶۰) و کشورهایی که عضو قانون ۱۹۳۴ موافقت‌نامه لاهه هستند باید مدت حمایت را پانزده سال پس از تاریخ

سپرده گذاری در دفتر بین المللی مالکیت صنعتی قرار دهند. (ماده ۷ نسخه ۱۹۳۴) (۴۵-۴۴:۱۶)

۴. حق اختراع

اختراع یک محصول یا فرایند است که روش جدیدی برای انجام کاری یا راه حل فنی جدیدی برای حل یک مشکل به شمار می آید و پروانه ثبت اختراع، حق انحصاری اعطا شده به یک مخترع توسط دولت یا مقامات صلاحیت دار است. ۱۸۱

۴-۱. قواعد حق اختراع در کنوانسیون پاریس

کنوانسیون پاریس حاوی برخی قواعد تأمل برانگیز در زمینه حق اختراع است. قاعده «مستقل بودن گواهیهای ثبت اختراع» که در ماده ۴ مکرر گنجانده شده است، بدان معناست که گواهیهای اختراع اعطا شده در کشورهای عضو به اتباع یا اشخاص ساکن در آن کشورها باید مستقل از گواهیهای اختراعی تلقی شوند که برای اختراعاتی مشابه در کشورهای دیگر، از جمله کشورهای غیر عضو تحصیل شده اند. این اصل را باید در وسیع ترین مفهومش درک کرد، بدین معنا که اعطای گواهی اختراع در یک کشور برای اختراعی خاص، هیچ عضو دیگری را ملزم نمی سازد که گواهی اختراع را برای همان اختراع اعطا کند، علاوه بر این اصل مزبور بدین معناست که نمی توان به این دلیل که یک گواهی برای اختراعی در کشور دیگر باطل شده، یا دیگر اعتبار ندارد یا اعتبار آن خاتمه یافته است، در یک کشور عضو از اعطای گواهی برای همان اختراع خودداری شود یا گواهی مزبور ابطال شده یا به نحو دیگری به اعتبار آن خاتمه داده شود. از این جهت وضعیت و سرنوشت یک گواهی اختراع در یک کشور، هیچ تأثیری بر سرنوشت یک گواهی اختراع برای همان اختراع در هر یک از کشورهای دیگر ندارد. دلیل اساسی به نفع اصل استقلال گواهیهای اختراع این است که

قوانین ملی و عملکردهای اداری، معمولاً به طور کامل از کشوری به کشوری متفاوت اند.

یک جنبه خاص اصل مستقل بودن گواهیهای اختراع که در ماده ۴ مکرر - ۵ گنجانده شده است این است که به گواهی اختراع اعطا شده بر مبنای اظهارنامه‌ای که مدعی تقدم یک یا چند اظهارنامه خارجی بوده، باید همان مدتی را اعطا کرد که در صورت عدم ادعای هرگونه تقدمی، اظهارنامه مزبور طبق قانون ملی از آن بهره‌مند می‌شد. یعنی مجاز نیست دوره تقدم را از مدت گواهی اختراعی که در آن به تقدم یک اظهارنامه اولیه استناد شده است کسر کرد.

قاعده مشترک و مهم دیگری که در ماده ۴ ثالث ذکر شده است «حق مخترع مبنی بر ذکر شدن نام» است. طبق این قاعده، مخترع باید این حق را داشته باشد که نام او به عنوان مخترع در گواهینامه ثبت اختراع ذکر شود، قوانین ملی کشورهای مختلف این ماده را به طرق گوناگون به اجرا در آورده‌اند.

قاعده دیگری که حاوی محدودیت حقوق مالک گواهی اختراع در شرایطی خاص است در ماده ۵ ثالث آورده شده است. ماده مزبور راجع به جریان حمل دستگاهها و ماشینها در کشتیها، هواپیماها یا وسایل نقلیه زمینی در کشوری است که در آن برای آن دستگاه و ماشین، گواهی اختراع صادر شده است. طبق این مقرر، هنگامی که کشتیها، هواپیماها یا وسایل نقلیه زمینی سایر کشورهای عضو به طور موقت یا اتفاقی، وارد یک کشور عضو می‌شوند و در آنها دستگاهها و ماشینهایی وجود دارد که در آن کشور، برای آنها گواهی اختراع صادر شده است، مالک وسایل حمل و نقل مکلف نیست که تأیید پیشین یا پروانه‌ای از مالک گواهی اختراع تحصیل کند. ورود موقت یا اتفاقی دستگاهها و ماشینها به یک کشور در موارد مذکور، باعث هیچ‌گونه نقض گواهی اختراع نمی‌شود. [۹۰-۸۹:۱۱]

حکومت مشترک دیگر که ماهیتی بنیادی دارد مقرر راجع به حمایت

موقت کالاهای نمایش داده شده در نمایشگاههای بین‌المللی است که در ماده ۱۱ گنجانده شده است. این ماده مقرر می‌دارد که کشورهای عضو متعهد هستند منطبق با قوانین داخلی شان، حمایتی موقتی را به موارد زیر اعطا کنند: اختراعات قابل صدور گواهی اختراع، نمونه‌های اشیای مصرفی، طرحهای صنعتی و علائم تجاری در ارتباط با کالاهای نمایش داده شده در نمایشگاههای بین‌المللی رسمی یا به طور رسمی شناسائی شده که در هر کشور عضو برگزار می‌شود. این حمایت موقت را به طرق گوناگونی می‌توان فراهم آورد، از جمله اعطای یک حق تقدم خاص که از تاریخ آغاز نمایشگاه یا از تاریخ ارائه شیء مورد نظر در نمایشگاه شروع می‌شود و برای دوره معینی حفظ می‌شود. [۹۳:۱۱]

۲-۴. نوآوریهای قابل ثبت به عنوان اختراع

طبق ماده ۲۷ موافقت‌نامهٔ تریپس و استثنائات و شرایط خاص، حق اختراع برای «هر نوآوری، اعم از محصول یا فرایند در همهٔ زمینه‌های تکنولوژی، به شرط اینکه جدید، حاوی یک گام ابتکاری و دارای کاربرد صنعتی باشد» قابل دریافت است و البته این «بدون هیچ تبعیضی نسبت به محل اختراع، زمینهٔ تکنولوژی و اینکه آیا محصول وارد می‌شود یا در داخل تولید شده» صورت می‌گیرد.

منظور از گام ابتکاری یا ارزش اختراعی این است که در زمان ارائه تقاضانامهٔ ثبت اختراع مورد نظر با توجه به مجموعهٔ اطلاعات و دانش موجود یک شخص که در رشته اختراع مهارت معمولی داشته باشد، قابل پیش‌بینی نباشد. مفهوم جدید بودن این است که اختراع مورد نظر تا تاریخ تسلیم تقاضانامه به وسیلهٔ علوم و فنون پیش‌بینی و یا مطرح نشده باشد. بنابراین در صورتی که اختراع قبلاً به هر یک از روشهای زیر مطرح شده باشد، قابل ثبت نخواهد بود:

۱. انتشار و طرح قبلی در مطبوعات، نشریات، سمینارها، مجامع علمی و غیره؛

۲. استفاده قبلی که ضمن آن اختراع به نمایش یا استفاده عموم گذاشته می شود؛

۳. درخواست قبلی به وسیله شخصی دیگر برای همان اختراع [۹۱]

علاوه بر این، اعضا موظفاند حمایت از گونه های گیاهی را از طریق حق اختراع، یا به وسیله یک نظام مؤثر از نوع خاص، یا ترکیبی از هر دو روش فراهم کنند.

کنوانسیون پاریس در زمینه نوآوری های قابل ثبت به عنوان اختراع، مقررۀ مشابهی ندارد.

۳-۴. استثنائات

طبق ماده ۲۷ تریس اعضا می توانند اختراعاتی را که منع از بهره برداری تجاری از آنها برای حمایت از نظم عمومی یا اخلاق حسنه، همچنین برای حفاظت از زندگی یا سلامت بشر، حیوانات یا گیاهان یا برای اجتناب از ضرر و زیان جدی به محیط زیست ضروری است، مستثنا سازند مشروط بر اینکه چنین استثنائی صرفاً به این منظور مقرر نشده باشد که بهره وری تجاری از این اختراعات توسط قانون ممنوع شده باشد.

علاوه بر این اعضا می توانند: ۱. روش های تشخیص بیماری، مداوا و جراحی برای معالجه انسان و حیوان و ۲. گیاهان و حیواناتی غیر از ارگانیسم های بسیار ریز و اساساً روندهای بیولوژیکی برای تولید گیاهان یا حیوانات غیر از روندهای غیر بیولوژیکی و میکروبیولوژیکی را مستثنا کنند. کنوانسیون پاریس مقررۀ مشابهی در این زمینه ندارد چرا که در مورد نوآوری های قابل ثبت به عنوان اختراع مقرراتی ندارد، لذا در مورد استثنائات هم لازم نیست مقررۀ ای داشته باشد.

علاوه بر این شایان ذکر است که موافقت نامه تریس به هر کشور در حال

توسعه عضوی اجازه داده در مورد تقاضانامه مربوط به حق اختراع محصولات (نه فرایندها)، اگر موضوع اختراع در محدوده‌ای از تکنولوژی باشد که طبق قوانین کشور عضو غیر قابل ثبت بوده است، تا وقتی که موافقت‌نامه تریپس در آن کشور لازم‌الاجرا شود تأخیر کند. به عنوان مثال، در تکنولوژی داروسازی چنین تأخیری ممکن است علاوه بر چهار سال تأخیر عمومی اعطا شده به کشورهای در حال توسعه و یک سال تأخیر اعطا شده به همه اعضا، پنج سال باشد که در مجموع ده سال می‌شود. در یک کشور کمتر توسعه یافته که پنج سال تأخیر اضافی برای حق ثبت محصولات کاربرد ندارد، دوره یازده ساله عمومی انتقالی را در نظر می‌گیرند. (ماده ۶۵ و ۶۶)

در موردی که یک عضو، از تاریخ به اجرا در آمدن موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی (اول ژانویه ۱۹۹۵)، حمایت از محصولات شیمیایی دارویی و کشاورزی را مطابق با تعهداتش بر طبق ماده ۲۷ با استفاده از گواهی اختراع در دسترس قرار نداده است، آن عضو باید از تاریخ مذکور، وسیله و طرقی را در اختیار قرار دهد که به وسیله آنها اظهارنامه‌های گواهی اختراع برای چنان اختراعاتی را بتوان ثبت کرد. از تاریخ اعمال موافقت‌نامه، آن عضو باید نسبت به چنان اظهارنامه‌هایی، معیار قابلیت ثبت اختراع و صدور گواهی اختراع را اعمال کند چنان که گوئی آن معیارها و موازین از تاریخ ثبت اظهارنامه یا تاریخ تقدم اظهارنامه اعمال می‌شده‌اند.

اگر موضوع اظهارنامه، معیارهای حمایت را برآورده سازد، عضو مزبور باید حمایت ناشی از گواهی اختراع را برای مدت باقیمانده گواهی که از تاریخ ثبت اظهارنامه محاسبه می‌شود فراهم آورد. (ماده ۸۰) مدت حمایت از اختراع باید حداقل بیست سال از تاریخ ثبت اظهارنامه باشد. (ماده ۳۳)

در حال حاضر کنوانسیون بین‌المللی حمایت از گونه‌های گیاهی جدید^(۱)

یک نظام خاص حمایت را فراهم آورده که مؤثر و کارآمد است.

کنوانسیون پاریس مقرره‌ای در این زمینه ندارد.

۴-۴. حقوق اعطایی

حق اختراع برای اختراعاتی اعطا می‌شود که استفاده از آنها سرانجام به دولت اختصاص داده شده است. مالک حق اختراع گرچه نمی‌تواند قانوناً بهره‌برداری از اختراع را اجازه دهد، اما می‌تواند حقوق آن را به اجرا گذارد و انحصار دولتی از بهره‌برداری از آن را ممنوع کند. [۷:۲۱۲]

ماده ۲۸ موافقت‌نامه تریپس دو دسته از حقوق را به مالک حق اختراع

اعطا می‌کند:

۱. حقوق انحصاری

حقوق انحصاری در مورد «محصولات» شامل حق منع طرفهای ثالث از ساخت، استعمال، پیشنهاد فروش، فروش یا وارد کردن محصولات دارای گواهی اختراع خواهد بود و حقوق انحصاری برای «فرایند»، شامل حق منع از استفاده، پیشنهاد فروش، فروش یا وارد کردن محصولاتی خواهد بود که به طور مستقیم با استفاده از آن طریقه ساخت برای مقاصد مزبور تهیه شده‌اند. مفهوم عناصر مختلف حقوق انحصاری باید از خلال سیستم حقوقی و رویه عملی هر یک از کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی مشخص شود. به عنوان مثال «فروش» یا «پیشنهاد فروش» مفاهیمی حقوقی‌اند که تعریف و مفهوم هر کدام باید از قوانین مدنی و تجارت ملی استخراج شود.

طبق ماده ۲۹ تریپس حقوق انحصاری مالک حق اختراع تنها موارد مذکور در این ماده را پوشش نمی‌دهد بلکه «سایر موارد توزیع کالاها» همچون صادرات، نمونه‌برداری و انبار کردن کالا یا ذخیره کردن کالا را نیز شامل می‌شود.

۲. تغییر در مالکیت

گواهیهای اختراع قابل واگذاری، قابل انتقال و قابل دسترسی از طریق اعطای

مجوز خواهند بود.

برخی کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی از این بند، ممنوعیت دخالت دولت در آزادی مجوز دادن توسط مالک حق اختراع را برداشت کرده‌اند. بنابراین دولتها صلاحیت ندارند ثبت مجوز حق اختراع را شرط نفوذ آن بدانند در عمل بسیاری از کشورها مجوزهای ثبت نشده را نافذ می‌شمارند.

کنوانسیون پاریس مقررات مشابهی در این زمینه ندارد، اما این حقوق عموماً توسط کشورهای عضو کنوانسیون پاریس شناسایی شده و طبق قوانین ملی آنها مورد حمایت است.

۵-۴. شرایط تقاضانامه حق اختراع

براساس ماده ۲۹ موافقت‌نامه تریپس اظهارنامه اختراع باید حاوی شرایطی باشد:

۱. افشا

یک متقاضی حق اختراع، باید اختراع را طوری افشا کند که برای درک آن توسط یک فرد ماهر در آن رشته، کاملاً روشن باشد، علاوه بر این باید بهترین شیوه را برای امتحان یا اجرای اختراع در تاریخ درخواست حق اختراع یا در جایی که حق تقدم ادعا می‌شود در تاریخ حق تقدم معرفی کند.

ضمانت اجرای عدم افشای اختراع به طور کافی و مناسب، رد تقاضانامه یا عدم نفوذ حق اختراع است. افشای مناسب یک جزء ضروری کارکرد انتقال تکنولوژی سیستم حق اختراع است. همچنین یک شرط ضروری است که به آزمایش‌کننده حق اختراع اجازه می‌دهد، نوآوری اختراعات، عدم نوآوری و قابلیت کاربرد صنعتی را ارزیابی کند. افشا براساس ماهیت اختراع با شیوه‌ها و استانداردهای مختلف صورت می‌گیرد. انتخاب بهترین شیوه افشا تریپس اختیاری است.

کنوانسیون پاریس مقررۀ مشابهی در این زمینه ندارد.

۲. تقاضانامه‌های خارجی مرتبط و اجازه واگذاری

طبق موافقت‌نامهٔ تریپس اعضا می‌توانند از متقاضی ثبت اختراع، «اطلاعات» مربوط به تقاضانامه‌ها یا مجوزهای مرتبط خارجی و حقوق اکتسابی وی در خارج را تقاضا کنند.

این رویه کاملاً با اصل «مستقل بودن حق ثبتها» که در ماده ۴ کنوانسیون پاریس تأسیس شده، هماهنگ است و کنوانسیون پاریس نیز مقرر می‌دارد اعضا می‌توانند از هر کس که ادعای حق تقدم کند یک رونوشت از تقاضانامهٔ ثبت شدهٔ مقدم را درخواست کنند. تفاوتی که بین موافقت‌نامهٔ تریپس و کنوانسیون پاریس به چشم می‌خورد این است که طبق موافقت‌نامهٔ تریپس، «اطلاعات» مربوط به هر درخواست مرتبط و حق اختراع اکتسابی در خارج درخواست می‌شود اما طبق کنوانسیون پاریس، «رونوشت تقاضانامهٔ ثبت شده».

۴-۶. استثنائات

طبق مادهٔ ۳۰ موافقت‌نامه تریپس، در هر نوع استثنائی بر حقوق انحصاری، به جز مواردی که تحت مجوز اجباری مقرر شده‌اند، باید سه شرط رعایت گردد:

۱. استثنائات محدود باشند.

۲. به طور غیرمعقولی با بهره‌برداری طبیعی از حق اختراع تعارض نداشته باشند.

۳. به طور غیرمعقولی به منابع مشروع دارندهٔ حق اختراع و اشخاص ثالث ضرر نرسانند.

این شروط جامع بوده، هر کدام شرطی جدا و مستقل هستند و عدم رعایت یکی از سه شرط، منجر به عدم پذیرش استثنائات طبق ماده ۳۰ می‌شوند. به عبارت دیگر، این سه شرط معنای متفاوتی از یکدیگر دارند و اگرچه این ماده دارای اطناب و زیاده‌گوئی خواهد بود، بنابراین امکان دارد

یک استثنا محدود باشد ولی در تعارض با یکی از دو شرط دیگر باشد. [۷:۲۲۲]

از آنجا که کنوانسیون پاریس در مورد حقوق انحصاری مقررهای ندارد در زمینه استثنائات وارد بر آن هم مقررهای ندارد و لازم هم نیست که داشته باشد.

۷-۴. مجوزهای اجباری

اعطای مجوزهای اجباری از جمله مسائلی است که هم موافقت‌نامهٔ تریپس آن را پذیرفته است و هم کنوانسیون پاریس. آن را پذیرفته‌اند، منتها در این زمینه تفاوتها و شباهتهایی دارند. از آنجا که طبق موافقت‌نامهٔ تریپس، اعضا باید مواد یک تا دوازده کنوانسیون پاریس را رعایت کنند و مواد ۴ و ۵ در مورد لیسانسهای اجباری، بین این مواد هستند، به نظر می‌رسد بهترین راه حل این باشد که با ملاحظهٔ مقررات مربوط به هر دو موافقت‌نامه، مجوز اجباری اعطا شود. [۱۶:۵۰] در واقع ماده ۳۱ موافقت‌نامهٔ تریپس با عنوان «استفاده بدون مجوز صاحب حق تقدم» به اعطای لیسانسهای اجباری می‌پردازد.

مجوز اجباری مجوزی برای شخص ثالث بر خلاف خواست و رضایت مالک حق اختراع است و به منظور انجام اعمالی است که قانوناً نیازمند مجوز دارند حق اختراع می‌باشند. مجوزهای اجباری توسط دولتهایی اعطا می‌شوند که صلاحیت خود را جانشین رضایت مالک حق اختراع کرده‌اند. مجوز اجباری به دو دسته از استفاده‌کنندگان اعطا می‌شود:

۱. دولت یا اشخاص ثالث دارای مجوز از سوی دولت

۲. شخص ثالث خصوصی

استدلال عمدهٔ تأکید بر استعمال یک اختراع در کشور محل صدور گواهی اختراع این است که به منظور ترویج و تشویق صنعتی کردن آن کشور، گواهیهای اختراع نباید صرفاً به منظور سد کردن استعمال آنها توسط سایرین در کشور مزبور یا به منظور کنترل کردن واردات اشیای دارای گواهی اختراع

مورد استفاده قرار گیرند. اینکه واقعاً از مالک گواهی اختراع می‌توان انتظار داشت که این کار را انجام دهد، در وهله اول یک موضوع اقتصادی و بیش از آن نیز، موضوعی است که به زمان ارتباط دارد. استعمال اختراع در تمام کشورهای جهان، اقتصادی و به صرفه نیست. علاوه بر این، استعمال فوری در کلیه کشورها، امری غیرممکن است.

طبق ماده ۵ الف کنوانسیون پاریس، مجوزهای اجباری برای کوتاهی در استعمال اختراع یا استعمال غیر کافی اختراع را نمی‌توان پیش از چهار سال از تاریخ ثبت اظهارنامه اختراع یا سه سال از تاریخ اعطای گواهی اختراع - هر یک از دو تاریخ که دیرتر منقضی شود - درخواست کرد.

در صورتی که مالک گواهی اختراع با دلایل مشروع، عدم فعالیت خود را توجیه کند، باید از اعطای مجوز اجباری خودداری شود. مجوز اجباری باید غیرانحصاری باشد و فقط می‌توان آن را همراه با بخشی از مؤسسه‌ای که از آن لیسانس اجباری بهره‌مند می‌شود انتقال داد.

بر مبنای منافع عمومی همچنین می‌توان در مواردی که هیچ‌گونه سوءاستفاده‌ای از حق اختراع توسط مالک گواهی اختراع وجود ندارد، مجوز اجباری را اعطا کرد. به‌ویژه مواردی هست که در آنها یک گواهی اختراع، مؤثر بر یک منفعت عمومی حیاتی، برای مثال در زمینه‌های امور دفاعی یا صحت و سلامت عمومی است. [۱۱:۹۲]

آنچه در اعطای یک مجوز اجباری باید مدنظر قرار گیرد طبق بند ۲ این ماده، «شرایط تجاری معقول» و «مدت زمان معقول» است. برخی اعضای سازمان تجارت جهانی، «مدت زمان معقول» را با واگذاری یک مدت ثابت به مالک حق اختراع مشخص کرده‌اند که در آن مدت به مجوز گیرنده احتمالی پاسخ دهد. این مدت از نود روز تا شش ماه متفاوت است. این ماده، مدتی را مشخص نمی‌کند چرا که آن را موضوع قانون ملی و رویه علمی کشورها محسوب می‌کند.

۴-۸. ابطال حق اختراع

ماده ۳۲ موافقت‌نامه تریپس به مسئله ابطال یا سلب حق^(۱) از گواهی اختراع می‌پردازد. طبق این ماده تجدیدنظر قضائی باید برای هر تصمیمی جهت ابطال یا سلب حق از یک گواهی اختراع در دسترس باشد.

آنچه در این ماده قابل توجه است، آنچه بیان شده نیست، بلکه بیشتر ناگفتنی‌هاست. مشخص نکردن آن دسته از حق اختراعاتی که قابل ابطال یا ضبط هستند، این ماده را قابل بحث و جدل بی‌پایانی در مورد این اختراعات کرده است. ابطال یعنی «فسخ کردن یا باطل کردن از طریق لغو یا برگرداندن» فسخ یک حق عموماً به علت عدم رعایت شرایط قانونی اعطای آن حق است. در این معنا، ابطال با فسخ کردن هم‌معناست. اما در برخی کشورهای دارای قانون نوشته^(۲) فسخ توسط دولت به دلایل امنیت عمومی صورت می‌گیرد. به عنوان مثال، یک امتیاز اداری ممکن است در هر زمانی که مقام اعطاکننده آن، تصمیم بگیرد که دلایل اعطای آن دیگر ادامه نیابد باطل شود. در این کشورها، بطلان و فسخ مفاهیم حقوقی متفاوتی دارند. [۱۷:۲۵۲]

در مقابل، سلب حق یک معنای بسیار مشخص دارد و عموماً با زمینه‌های (از پیش تعیین شده‌ای) ارتباط دارد. سلب حق به معنای «از دست دادن در نتیجه نقض قرارداد، نادیده گرفتن وظیفه، یا تجاوز کردن و تخلف کردن از برخی حقوق، امتیازات یا اموال دیگری یا دولت».

در زمینه حق اختراع، حقوق ممکن است وقتی سلب شوند که ۱. مالک حق اختراع نتواند هزینه‌های ابقا (نگهداری)، مربوط به دوره معقول (بخشش) مقرر در ماده ۵ مکرر کنوانسیون پاریس را بپردازد. ۲. وقتی که تعهدات حقوقی مشخص شده برای وی به عنوان شرط ابقای حق اختراع را

1. Forfeiture (برخی به معنای ضرر و زیان آورده‌اند)

2. Civil law

رعایت نکند مثلاً استفاده از حق اختراع به یک شیوه ناشایست. ماده ۵ الف کنوانسیون پاریس مقرر اصطلاح کرده است: «حق اختراع نباید سلب شود به جز در مواردی که اعطای مجوزهای اجباری برای جلوگیری از سوءاستفاده‌های مذکور کافی نباشد».

اگرچه موافقت‌نامه تریپس زمینه‌هایی که دولتها می‌توانند حق اختراع را ابطال کنند، مشخص نکرده است، اما تلویحاً به موارد زیر اشاره می‌کند: (۱۷:۲۵۶)

۱. موارد پذیرفته شده توسط کنوانسیون پاریس همچون عدم کفایت مجوزهای اجباری برای جلوگیری از سوءاستفاده‌ها و عدم پرداخت به موقع هزینه‌های ابقای حق ثبت.

۲. عدم نفوذ حق اختراع به خاطر عدم رعایت شرایط حقیقی برای قابلیت ثبت اختراع، که در ماده (۱) ۲۷ مقرر شده است.

۳. عدم نفوذ حق اختراع به خاطر عدم تطابق با شرایط شکلی اجباری افشای کامل (و بهترین روش افشا وقتی که لازم است)، طبق ماده (۱) ۲۹.

۴. عدم نفوذ حق اختراع به علت اینکه اعطای آن موجب تخلف از استثنائات از قابلیت ثبت تحت قانون ملی می‌شود، طبق ماده (۲) ۲۷ بند ۲ و ۳.

۴-۹. مدت حمایت

براساس موافقت‌نامه تریپس مدت حمایت از یک حق اختراع باید حداقل بیست سال از تاریخ ثبت اظهارنامه باشد. این گفته رایج است که حق اختراع همچون بسیاری از حقوق مالکیت فکری، طبیعتاً محدودیت زمانی دارد، زیرا بعد از اینکه مالک حق اختراع، حقوق آن را مدتی انحصاری در دست داشت، اختراع باید به طور عمومی برای استفاده دیگران در دسترس قرار گیرد. همچون بسیاری از نظرات عمومی دیگر در مورد قوانین حق اختراع، این نظر نیز کاملاً اشتباه است.

حقوق اعطا شده توسط حق اختراع، محدودیت زمانی دارد چرا که

موضوع آنها، همچون همه حقوق مالکیتها، محدودیت بقاء دارد. در واقع همه حقوق مالکیتها محدودیت زمانی دارند. ایده دوام حقوق مالکیت اشتباه است. بر خلاف حقوق زمین یا سایر کالاها، حقوق اختراعات باید یک مدت از پیش تعیین شده داشته باشند چرا که غیرمادی هستند. اختراعات به طور فیزیکی (مادی) رو به زوال نیستند. دوام یک حق اختراع با دوره متوسط حیات آن که جامعه به موضوع تکنولوژی نسبت می دهد، مرتبط است. این مدت، مطابق با هر زمینه خاص تکنولوژی متفاوت است. اگرچه، به منظور اهداف عملی، قوانین حق اختراع مدت متوسطی را برای خلق هر شاخه صنعت اتخاذ کرده اند. [۷:۲۵۷]

۴-۱۰. بار اثبات

طبق ماده ۳۴، تریس بار اثبات^(۱) دلیل راجع به اینکه آیا محصولی توسط یک طریقه ساخت دارای گواهی اختراع ساخته شده یا نه، باید در موارد معینی بر عهده نقض کننده ادعا باشد. کنوانسیون پاریس مقررۀ مشابهی ندارد. بسیار مناسب تر بود که این ماده در قسمت ۲ بخش ۳ موافقت نامه ذکر می شد، چرا که مقررات آن مربوط به شیوه های دادرسی مدنی برای اجرای حقوق اختراع است.

واژگونی بار اثبات دلیل در دادرسی مدنی مربوط به اجرای حقوق در حق اختراع «طریقه ساخت» یا «فرایندها» یک موضوع جدید نیست که برای اولین بار در موافقت نامه تریس آمده باشد. واژگونی بار اثبات دلیل، در مورد همه حق اختراعات کاربرد ندارد بلکه فقط برای آن حق اختراعاتی کاربرد دارد که مراحل و فرایند به دست آوردن یک محصول را پوشش دهند. به عبارت دیگر، وقتی حق اختراعی فرایندی را پوشش دهد که منجر به یک محصول نمی شود - مثلاً حق اختراع روشها و استفاده ها - اعضای سازمان

تجارت جهانی موظف نیستند بار اثبات دلیل را واژگون کنند. این موضوع از بند یک ماده مزبور به دست می‌آید که مقرر می‌کند واژگونی بار اثبات دلیل وقتی کاربرد دارد که نقض حقوق مالک طبق بند یک ماده ۲۸ رخ دهد که می‌گوید: «اگر موضوع یک حق اختراع، یک فرایند برای به دست آوردن یک محصول باشد». ماده ۲۸ فقط فرایند به دست آوردن یک محصول را در برنمی‌گیرد، بلکه در مورد همه مواردی کاربرد دارد که موضوع حق اختراع، یک فرایند باشد.

به علت تفاوتی که بین فرایندهای منتج به یک محصول با سایر فرایندها وجود دارد، این ماده به طور جداگانه برای مالک حق اختراع حقوق را بیان می‌کند.

اولاً: مالک می‌تواند دیگران را از استفاده فرایند ممنوع کند.

ثانیاً: وقتی که برای ساخت یک محصول فرایندهایی استفاده شده، دیگران را از انجام برخی اعمالی که منتج به آن محصول می‌شود، منع کند.

ماده ۳۴ بیان می‌کند که «مقامات قضائی باید چنین صلاحیتی - معکوس کردن بار اثبات دلیل - داشته باشند»، یعنی الزاماً آنها چنین صلاحیتی دارند خواه استفاده کنند یا نکنند چرا که «صلاحیت» مترادف با وظیفه و تعهد نمی‌باشد. طبق بند ۱، صلاحیت قضایی باید در هر دو مورد فرایندها، به مقام قضائی اعطا شود. [۱۷:۲۶۳]

نتیجه

از بررسی اجمالی مواد موافقت‌نامه تریپس با کنوانسیون پاریس مشخص می‌شود به طور کلی در زمینه مالکیت صنعتی تعارض چندانی بین مواد این دو وجود ندارد چرا که موافقت‌نامه تریپس اعضا را ملزم می‌کند مواد ۱ تا ۱۲ و ۱۹ کنوانسیون پاریس را در زمینه مالکیت صنعتی رعایت کنند منتها در اکثر موارد، موافقت‌نامه با ارائه مقررات کامل و مفصل در این زمینه، به عنوان

مکمل کنوانسیون بوده و مقررات آن را در سطحی بالاتر ارائه می‌کند. به هر حال از آنجا که ساختار اصلی موافقت‌نامه براساس کنوانسیونهای عمده‌ای است که تحت نظارت سازمان جهانی مالکیت فکری اداره می‌شوند - از جمله کنوانسیون پاریس در مورد حمایت از مالکیت صنعتی - جامع‌ترین موافقت‌نامه چندجانبه تجاری در باب حقوق مالکیت فکری به شمار می‌رود.

فهرست منابع

۱. «حمایت از مالکیت صنعتی تحت مقررات کنوانسیون پاریس و موافقت‌نامه راجع به جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی»؛ سند تهیه شده توسط اداره‌ای بین‌المللی سازمان جهانی مالکیت فکری، همایش ملی بررسی حقوق مالکیت صنعتی در ایران، تهران، آذر ۱۳۷۵.
۲. راهنمای تجاری دور اروگوئه، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، تهران، ۱۳۷۵.
۳. ستوده تهرانی (حسن)، حقوق تجارت؛ جلد ۱. نشر دادگستر. تهران، ۱۳۷۴.
۴. شمس (عبدالحمید)، حقوق مالکیت بر علائم تجاری و صنعتی. انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۲.
۵. طارم سری (مسعود)، «الزامات موافقت‌نامه راجع به جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی و مقررات مربوط به اجرای حقوق مالکیت معنوی در ایران»؛ سند تهیه شده توسط اداره بین‌المللی سازمان جهانی مالکیت فکری، همایش ملی بررسی حقوق مالکیت صنعتی در ایران، تهران، آذر ۱۳۷۵.

7. The Trips Regime of Patent Rights. Nuno Pires, De Carvalho, Kluwer Law International, 2002.
8. United States Code, Patent Laws. Title 35 (2002)
Available at site: http://www.bitlaw.com/source/35_USC.
9. WIPO (2002) Inventions (Patents) available at site:
available at site: http://www.WIPO.org/about_ip/en/patents.htm/
10. WIPO (2002) Industrial Design
available at
site: <http://www.WIPO.int/about-ip/en/industrial-designs.htm/>